

مهدی ناظری

Mehdinazeri54@gmail.com

خانه شیر، سرمنزل روایهای صنعت شیر

چندی است که عدم برنامه‌ریزی صحیح در چرخه تولید تا مصرف شیر باعث شده دو قشر دامدار و کارخانه‌دار که به واقع دو بال تولید شیر و لبنیات در جامعه هستند، جدالی لفظی را در رسانه‌ها و جامعه داشته باشند. دامداران همچنان از مشکل تاریخی کمبود و گرانی علوفه و هزینه سرسام‌آور تولید گله‌مندان و کارد جوری به استخوانشان رسیده که دیگر تجمع در مقابل مجلس، وزارت بازرگانی و جهاد کشاورزی و... را هم علاج کار نمی‌دانند. در مقابل کارخانه‌های صنایع لبنی نیز هزینه‌های بالای تولید، خالی ماندن ظرفیت‌های تولیدی و عدم حمایت‌های دولت در زمینه تخصیص یارانه، فرهنگ‌سازی و... را از مشکلات صنعت خود می‌دانند.

در این میان اما نبود سامانه‌های منسجم و فراگیر به نام خانه شیر - که در بعضی کشورها از جمله هندوستان از قدمتی ۷۰ ساله و بیشتر برخوردار است - یکی از مهمترین دلایل این نابسامانی است.

متأسفانه این نابسامانی چندی است که ابعادی وسیع‌تر یافته و باعث شده این دو قشر تولیدکننده که هر دو در تامین شیر و لبنیات جامعه به عنوان رکن اساسی تامین امنیت غذایی، نقش به‌سزایی دارند، در دو جبهه مقابل هم قرار گیرند و بعضاً یکدیگر را متهم نمایند.

دامداران، کارخانه‌های شیر را به ائتلاف و تبانی در پایین نگه داشتن قیمت شیر و همچنین استفاده از شیر خشک وارداتی و بعضاً مشکل‌دار متهم می‌کنند و از سوی دیگر کارخانه‌ها نیز تخطی دامداران از نرخ مصوب شیر خام را پیش می‌کشند و افزایش روزافزون قیمت فرآورده‌های لبنی را بدان نسبت می‌دهند.

اما به راستی وقت آن نرسیده است که یک بار برای همیشه مشکلات را یکجا و از دید تمامی فعالان صنعت حتی تصمیم‌گیران نگریم؟ امروز مشکل صنعت شیر فراتر از دامدار کارخانه‌دار یا کارخانه‌دار دامدار است. چرا که به استناد آمار وزارت جهاد کشاورزی از ۸/۳ میلیون تن شیر تولید سال گذشته، تنها حدود ۴/۵ میلیون تن جذب صنعت شده و نیمی از ظرفیت صنایع لبنی بلااستفاده مانده است. این در حالی است که معاون امور دام وزارت جهاد کشاورزی دامداران را تشویق به ساخت کارخانه صنایع لبنی می‌کند، آن هم در شرایطی که شیر خام لازم جهت فرآوری کارخانه‌داران وجود ندارد. همان طور که شرکت صنایع شیر نیز اعلام کرده که آماده است ۶۵ درصد سهام خود را که متعلق به صندوق بازنشستگی است، واگذار نماید، اما این امر مورد استقبال دامداران نیز قرار نگرفت.

به نظر می‌رسد اختلاط شغلی کل زنجیره تولید تا مصرف شیر، راه حل کلی کار نیست. همان طور که نه یک دامدار می‌تواند کارخانه‌دار خوبی شود و نه بالعکس و سیستم توزیع و فروش نیز ساز و کار و تخصص خود را می‌خواهد. در این میان اما آنچه مورد اهمیت است، نحوه‌ی ارتباط این زنجیره‌ها به یکدیگر و تسری یک قانون و قاعده کلی از تولید تا مصرف و اتخاذ سیاست‌های صحیح از جانب دولت است.

خانه شیر، رویایی است که بیش از چند دهه است در کشورهای مطرح و نیمه مطرح در صنعت دامپروری تشکیل شده، اما ما همچنان آن را در هزارتوی قوانین و سلیقه‌های شخصی دست‌وپاگیر مدفون کرده‌ایم.

مناقشات دامدار و کارخانه‌دار، فروشنده و توزیع‌کننده وزارت جهاد کشاورزی، بازرگانی، بهداشت و... همه و همه در خانه شیر به سیاستی واحد تبدیل می‌شود و در توسعه صنعت شیر تجلی می‌یابد. اما به راستی این رویا کی محقق می‌شود؟!

عدم توانایی رقابت با بازارهای خارجی

این مقام مسوول سپس قیمت تمام شده‌ی شیر را از چالش‌های مهم تولید شیر در کشور عنوان کرد و افزود: هم‌اکنون نزدیک به ۸۰ درصد قیمت تمام شده‌ی فرآورده‌های لبنی در واحدهای صنعتی به قیمت شیر خام اختصاص دارد و این قیمت در مقایسه با قیمت‌های جهانی، بالا است.

وی قیمت هر کیلوگرم شیر خام در بازارهای جهانی را بین ۲۱ تا ۳۳ سنت در نوسان دانست و اظهار داشت: براساس اعلام سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (فائو)، قیمت جهانی شیر خام به دلیل کاهش قیمت جهانی علوفه در حال نزول است و این امر سبب می‌شود تولیدکنندگان داخلی فاقد توان رقابت در حوزه صادرات فرآورده‌های لبنی باشند.

به گفته‌ی نجفی، شورای اقتصاد سال گذشته قیمت هر کیلوگرم شیر خام را برای محاسبه مابه‌التفاوت قیمت شیر یارانه‌ای خانوار، ۲ هزار و ۹۰۰ ریال اعلام کرده بود که این قیمت در سال جاری چهار هزار و ۲۰۰ ریال تعیین شد. ضمن آن که قیمت فروش شیر خام به کارخانه‌ها بالاتر از قیمت تعیین شده توسط شورای اقتصاد است.

شیر خام ۶۳۰ تومان شود، لبنیات ۳۰ درصد گران‌تر می‌شود

نجفی در مورد قیمت ۶۳۰ تومان دامداران برای شیر خام گفت: اگر این رقم حساب شود، تمام فرآورده‌های لبنی با ۳۰ درصد افزایش قیمت مواجه می‌شوند که مصرف‌کننده توان خرید آن را نخواهد داشت. همچنین قیمت شیر بستگی زیادی به قیمت جو به عنوان علوفه پایه دارد که امسال هر کیلوگرم جو تا ۳۹۰ تومان بالا رفت اما هم‌اکنون به حدود ۲۰۰ تومان رسیده است و قیمت جهانی جو هر تن ۱۸۰ دلار است در حالی که قبلاً تا ۴۰۰ دلار افزایش یافته بود.

۵۰۰ هزار تلیسه و دو هزار میلیارد تومان سرمایه نیاز است

نجفی در پاسخ به سوال خبرنگاری در مورد خالی بودن ۵۰ درصدی ظرفیت کارخانه‌ها و تلاش صنایع شیر برای افزایش تولید شیر خام گفت: براساس آنچه محاسبه شده که تولید شیر خام به ۱۳ میلیون تن افزایش یابد، برای این منظور ۵۰۰ هزار راس تلیسه (گاو ماده شکم اول) باید یا تولید و یا وارد کشور شود و همچنین برای افزایش کیفیت و کاهش قیمت شیر به سمت دامداری صنعتی حرکت شود.

نجفی برآورد کرد برای رسیدن به رقم ظرفیت صنایع نصب شده شیر، نزدیک به دو هزار میلیارد تومان سرمایه‌گذاری مورد نیاز است.

مدیر عامل شرکت صنایع شیر ایران آمار رسمی سرانه مصرف سالانه رشد را حداکثر ۹۰ کیلوگرم دانست که در مقایسه با شرایط سرانه ۱۶۰ تا ۱۸۰ کیلوگرمی جهان فاصله‌ای بسیار دارد.

وی افزود: در اروپا سرانه‌ی مصرف شیر بالای ۳۰۰ کیلوگرم و گاه به بیش از ۴۰۰ کیلوگرم هم می‌رسد. این در حالی است که طبق برنامه چهارم سرانه مصرف در ایران باید به ۱۶۰ کیلوگرم می‌رسد که تاکنون این هدف محقق نشده است.